

KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ JAKO PROGRAM CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ NA FAKULTĚ HUMANITNÍCH STUDIÍ UNIVERZITY KARLOVY

Oliver Beťko, Alena Ivanova, Dominik Kuna

Cílená a systematická podpora vzdělávání profesionálů v oblasti kariérového poradenství je nesporně důležitou součástí systémů kontinuálního profesního vzdělávání na poli sociálních a společenských věd. Ačkoliv z perspektivy společenské relevance bychom mohli přemýšlet o významu kontinuálního profesního vzdělávání kariérových poradkyň a poradců jako o samozřejmé součásti akreditovaných studijních programů univerzitního vzdělávání, jde v současné době o spíše ojedinělou záležitost. V tomto příspěvku bychom rádi představili jeden z aktuálně rozvíjených modelů, jak praxi cíleného vzdělávání na poli kariérového poradenství realizovat, totiž program celoživotního vzdělávání (CŽV), jenž vznikl na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy (FHS UK), a to jak z hlediska obsahu a formy, tak jako ohlédnutí za prvním rokem jeho fungování v praxi.

Program celoživotního vzdělávání „Kariérový poradce / Kariérová poradkyně“ na FHS UK

V únoru 2023 byl v rámci agendy celoživotního vzdělávání na Fakultě humanitních studií otevřen nový program: Kariérový poradce / Kariérová poradkyně. Tento program je výsledkem spolupráce akademického a univerzitního prostředí, stejně jako odborníků z praxe. Díky snahám garantky programu, docentky Gabriely Málkové, a jejím profesním vazbám na odborníky z praxe kariérových poradců a poradkyň vznikla jedinečná spolupráce mezi Fakultou humanitních studií UK a neziskovou organizací Centrum kompetencí. Autorky obsahové koncepce programu, odbornice Centra kompetencí, se při jeho konstrukci zaměřily na otázky kvality a mezinárodní konkurenceschopnosti vzdělávání profesionálů kariérových poradců. Již od počátku usilovaly o vytvoření vzdělávacího prostoru pro předávání zkušeností s poskytováním kariérového poradenství v praxi, ale i o vybudování propracovaného a široce uznávaného programu, v němž se do budoucna budou moci vzdělávat lidé se zájmem o kariérové poradenství. Organizační a systémové otázky připojení programu CŽV Kariérový poradce / Kariérová poradkyně k nabídce vzdělávání na FHS UK bylo hlavním úkolem budoucí garantky a administrativních pracovníků oddělení podpory CŽV na FHS UK. Podle slov doktorky Silvie Pýchové, vedoucí lektorského týmu a zakladatelky Centra kompetencí, byl „... program vzdělávání sestaven na základě požadavků Národní soustavy kvalifikací pro rekvalifikaci na kariérového poradce ...“¹.

1 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3070.html>.

Požadavky dané standardem příslušné kvalifikace v rámci systém NSK se týkají například kariérových informací z trhu práce nebo ze vzdělávání či kariérových dovedností, tedy metody a techniky, kterými lze pomoci lidem k sebepoznání a plánování budoucnosti. Jde například i o techniky vedení rozhovoru v individuálním nebo skupinovém poradenství, které může být poskytováno i distanční formou, protože dnes je docela velkým trendem právě kariérové poradenství online. To vše zažívají účastníci a účastnice, kteří se přihlásili do tohoto kurzu. „... Naše účastnice se nejvíce obohatí mezi sebou navzájem, protože mají příležitost sdílet své životní a pracovní zkušenosti a tím se jim otevírají nové perspektivy, jak nahlížet na svou budoucnost a reflektovat své možnosti ...“,² doplňuje doktorka Pýchová. Program totiž staví na peer-to-peer přístupu v rámci skupiny. Nejenže společně roste prostřednictvím nabízených aktivit, ale zároveň zde vznikají základy budoucí profesní komunity kariérových poradců a poradkyň, která bude moct spolupracovat na rozvoji kvality těchto služeb v ČR, vzájemně se inspirovat a nabízet si podněty pro profesní růst.

Ambice, vize a cíle programu

Program celoživotního vzdělávání Kariérový poradce / Kariérová poradkyně není jen kurzem doplňujícím nebo rozvíjejícím stávající kompetence kariérových poradců a poradkyň – „... Chceme docílit změny přístupu ke vzdělávání kariérových poradců – je důležité mít profesionály, kteří dokážou podporovat jednotlivce v tom, aby se dokázali odpovědněji rozhodovat o svém směřování ...“,³ uvádí doktorka Pýchová. Odpovědněji ale nutně neznamená, že člověk musí být v nějakém výkonu. Znamená to zodpovědně zacházet se svým potenciálem, svojí energií, svým kontextem. Podmínky a situace, ve kterých se člověk nachází a žije, mají samozřejmě vliv na jeho kariéru, jeho vzdělávací a profesní dráhu v průběhu života. Přenesení odpovědnosti na jedince znamená mít nějaké dovednosti. A ty může zprostředkovat buď škola tím, že kariérové poradenství a kariérové vzdělávání integruje do života školy, anebo lidem v dospělosti budou k dispozici právě profesionálové, kdy v situaci nějakého výkyvu nebo nejistoty člověk bude vědět, že tyto služby může využít – „... V zahraničí je to poměrně běžné, ale u nás je to stále ještě nové téma nebo okruh odborníků je zatím relativně úzký ...“,⁴ srovnává doktorka Pýchová situaci v Česku s jinými zeměmi.

Prvotní vize programu má od začátku dvě roviny: (i) Směřovat kariérové poradenství na profesionály z praxe, ale i na studenty společenských a sociálně vědních oborů jako specifickou cílovou skupinu a (ii) vytvářet a systematicky shromažďovat evidenci o tom, jak kariérové poradenství funguje v praxi, tj. tvořit „know how“ tohoto oboru z vědeckého hlediska. Dopad nově vzniklého programu vnímá její zakladatelský tým v tom, že díky jeho existenci bude růst síť odborníků, kteří budou rozumět tématu kariérového poradenství a spolupracovat na jeho rozvoji v České republice. Zároveň věří, že i další univerzity budou ochotné jít podobnou cestou. Česká republika potřebuje celorepublikovou síť odborníků kariérových poradců, kterou jedno centrum vzdělávání nemůže

2 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3070.html>.

3 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3070.html>.

4 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3070.html>.

zajistit. Z hlediska „oboru“ kariérového poradenství jsme v České republice na začátku cesty k jeho etablování. Existují bakalářská studia, která jsou směřována podobným způsobem jako program Kariérový poradce / Kariérová poradkyně na FHS UK, ale takto pojaté rekvalifikační studium ve spolupráci univerzity a neziskové organizace je v tuto chvíli dle našich informací jedinečné.

Tým podílející se na realizaci tohoto programu si uvědomuje své limity v lidských zdrojích stávajícího realizačního týmu i v rozsahu a obsahové bohatosti aktuálně nabízeného čtyřsemestrálního studia, a tak je alespoň v malém měřítku (max. 20 účastníků programu) schopen poskytovat komplexní vzdělání v oboru. Lektorský tým Centra kompetencí využívá ve výuce mimo jiné metodu mapování kompetencí CH-Q, což je původně švýcarská metoda, na kterou má licenci pro její využití v České republice. Metoda je součástí sebezkušenostního výcviku realizovaného během dvou víkendů, kdy účastníci a účastnice absolvují program věnující se z hlediska kariérového poradenství jim samotným. Díky tomu mají účastníci a účastnice možnost platičtěji pracovat na své budoucnosti. Dostávají prostor uvědomit si, na čem chtějí stavět ze svých zkušeností z minulosti, získaných v různých kontextech života, a to nejen v práci a při studiu, ale i třeba v dobrovolnické činnosti nebo v jiném občanském angažmá či v rámci rodiny. Program je zaměřen na to, aby uměli zhodnotit, čím již v životě disponují a dokázali s tím aktivně pracovat do budoucna. „... U kariérového poradenství, podobně jako například u psychoterapie, platí pravidlo, že by člověk neměl nabízet svým klientům, ať už žákům, nebo dospělým, něco, co sám na sobě nezažil ...“⁵ vysvětluje doktorka Pýchová. Obsahovou náplň programu tvoří lektorský tým nahlížející na problematiku kariérového poradenství z různých úhlů pohledu a s oporami různých sociálně vědních oborů i zkušeností z praxe, neboť kariérové poradenství je multidisciplinární obor, čerpající jak z psychologie, andragogiky, pedagogiky, ale i sociologie, a potřeba je umět pracovat například také s analýzou dat z trhu práce.

Odborné, profesní a absolventské sítě programu

Na půdě FHS UK se nejen předává „know how“, ale buduje se i pevná komunita a síť profesních a lidských kontaktů. Jde mj. o učitele základních škol, výchovné poradce a poradkyně či pracovníky korporátních firem, kteří společně otevírají témata dotýkající se jich všech, přestože každého z jiného úhlu. Nosnou se například ukázala diskuze rozdílů a shod v chování a rozhodovacích procesech žáků středních a základních školách s osobami pohybujícími se na trhu práce či přiblížení představy „ideálního absolventa“ vstupujícího do pracovního procesu, jak si jej představují pracovníci a pracovnice oddělení lidských zdrojů.

Důležitým ukazatelem úspěchu programu Kariérový poradce / Kariérová poradkyně je zpětná vazba účastníků kurzu. Z ní můžeme vidět například to, že účastníci oceňují kvalitu lektorského týmu motivovaného předávat své znalosti a zkušenosti z praxe či inspirativní prostředí budovy FHS UK. Ovšem jako nejdůležitější se jeví forma realizace kurzu – „... Když jsem šla na kurz v prostředí fakulty, měla jsem očekávání, že si sedneme do lavic a budeme poslouchat a psát – ale tak to vůbec neprobíhá. Kurz je od začátku do konce velmi interaktivní, neustále se učíme prostřednictvím zážitků, zkoušení,

⁵ Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3070.html>.

povídání, a toho psaní je minimálně. Všechno, co vnímáme, okamžitě nasáváme prostřednictvím té zkušenosti, a to je nejvíc zapamatovatelné. Je to forma neformálního vzdělávání, která je v českém prostředí pro mě úplně nová a jedinečná ...“⁶ popisuje své dojmy jedna z frekventantek kurzu Renata Knittelová. Díky vstřícnému a zároveň profesionálnímu prostředí dochází k naplňování cíle vytvářet síť, ve které si budou moci kariéroví poradci a poradkyně vzájemně předávat informace, zvat se na relevantní události a komunikovat i mimo studijní prostředí. „... V běhu, jehož se účastním, vznikl díky lektorům a pořadatelům pevný tým, který přispíval nejen ke kvalitě vzdělávání, ale i ke vzniku několika spoluprací. Například jsme zorganizovaly Klub kariérových poradců Praha, do kterého zveřejníme různé hosty s přednáškami a workshopy ...“⁷ radostně zmiňuje účastnice prvního běhu kurzu Andrea Koblasová. Jmenovaný klub je rozvíjející se platformou pro komunikaci poradců, kterou zajišťuje Euroguidance, a je otevřený pro všechny kariérové poradce.

Vytváření smysluplných a funkčních mezilidských vztahů v rámci vzdělávacího procesu je důležité, a také proto jsme v rámci programu Kariérový poradce / Kariérová poradkyně stanovili limit pro počet přijatých účastníků. Nemáme zájem podílet se na pásové výrobě kariérových poradců a z tohoto důvodu pracujeme s maximální kapacitou 20 osob, neboť pouze takto lze zajistit dostatečný individuální přístup, který si věc žádá. Po absolvování kurzu a složení profesní zkoušky jsou naši absolventi rekvalifikovanými kariérovými poradci a poradkyněmi dle hodnotícího standardu NSK, a jsou tak schopni profesionálně nabízet kariérové poradenství jak žákům a studentům, tak mladým lidem po absolvování studia, dospělým i seniorům. Program bude opět otevřen k zápisu i v nadcházejícím roce – přihlášky bude možno podat již v průběhu prosince tohoto roku a samotná výuka pak odstartuje na přelomu února a března 2025.

Potřebnost kariérových poradců a poradkyň v praxi

„... Ze své profesní perspektivy hodnotím situaci tak, že nároky na vytvoření specializovaného odborníka kariérového poradenství se zvyšují, stejně tak potřebnost takových lidí v praxi. Časem očekáváme větší zájem o program, a s nástupem našich prvních absolventů do praxe věříme, že se bude dále rozvíjet profesionalita realizace kariérového poradenství v praxi ...“⁸ uvádí garantka programu, docentka G. Málková. V kariérovém poradenství jde o komplexní přístup, jak učitelé, tak rodiče a lektori v mimoškolních zařízeních nějakým způsobem utvářejí osobnost člověka i to, kam bude dál v životě směřovat – „... Mně se líbí, že kariérové poradenství v tom může hrát velkou roli, protože tím, jak je multidisciplinární, se opravdu dívá na člověka z různých úhlů pohledu. Baví mě na tom i to, že pomáháme rozvíjet lidi vnitřně, aby opravdu šli za svým, naplňovali svoje silné stránky, svůj potenciál ...“⁹ popisuje jedna z účastnic kurzu Renata Knittelová. Mnohdy se na školách nebo pak i v dospělosti s potenciálem nepracuje, a tak zůstává skrytý a neobjevený.

6 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3070.html>.

7 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3360.html>.

8 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3097.html>.

9 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3070.html>.

Národní cena kariérového poradenství jako uznání úspěchu programu Kariérový poradce / Kariérová poradkyně

Tým profesionálů, lektorek i administrativních pracovníků, kteří společně realizují program Kariérový poradce / Kariérová poradkyně na FHS UK, se v uplynulém roce účastnili odborných konferencí pořádaných společnostmi podporující rozvoj oboru kariérového poradenství.

Ve dnech 21.–24. 5. 2024 se na Slovensku konala konference pořádaná českým Centrem Euroguidance, na které nechyběli profesionálové sdružení okolo programu Kariérový poradce / Kariérová poradkyně. Akce se účastnili nejen jednotliví odborní partneři konference, úřady, představitelé Evropské komise, ale i zástupci škol a dalších vzdělávacích institucí. „... Přínosné byly rozhodně příspěvky kolegů z Francie, kde je kariérové poradenství konstituované statutárně ...“,¹⁰ uvedla další z frekventantek kurzu Andrea Koblasová, která mimo program Kariérový poradce / Kariérová poradkyně zastupovala na konferenci Asociaci výchovných poradců České republiky. „... Po celé zemi mají sjednocenou strukturu více než šedesáti poboček a zastřešují zhruba stovku poradců. Poskytují služby pro občany Francie zadarmo, a to jak pro lidi již zaměstnané, tak i žadatele o práci. Přístup ke klientovi je zcela individuální. Jednotlivé pobočky můžou být na magistrátu, obecním úřadě nebo třeba i ve škole. To znamená, že služba je nejen skutečně dostupná, ale i komplexní se sjednocenou metodikou. Ročně tímto poradenstvím projde více než 15 tisíc lidí, přičemž tyto výsledky zrcadlí čitelné nastavení a dostupnost služby ...“,¹¹ konstatuje v ohlédnutí se za proběhlou konferencí paní Koblasová a oceňuje také workshopy kolegů z Polska – „... Mají zase jiný přístup k poradenství a více se věnují mechanizaci a technickým oborům. V jejich prostředí kariérové poradenství hraje klíčovou roli už ve výběrovém řízení na školách, nejen na konci studia ...“¹².

Během října 2023 prezentoval lektorský tým kurz na konferenci Národní ceny kariérového poradenství na Slovensku a vzápětí se mohl tvůrčí tým těšit na konferenci v Praze. V rámci 15. ročníku soutěže Národní ceny kariérového poradenství pořádané Centrem Euroguidance při Národním pedagogickém institutu ČR obdržel program Kariérový poradce / Kariérová poradkyně hlavní cenu jakožto příklad dobré praxe. Cenu za Fakultu humanitních studií UK převzala docentka Gabriela Málková spolu se Silvií Pýchovou a Dominikem Kunou 19. října 2023 v Praze na konferenci nesoucí název „Na viděnou v budoucnosti“. „... Pro tým všech lidí, kteří se podíleli na téměř rok dlouhé cestě vystavení a realizace programu, je ta cena především vyjádřením toho, že to celé mělo smysl ...“,¹³ zdůrazňuje docentka Málková. Získané ocenění je rovněž jistým důkazem, že příprava programu měla smysl a že tvořit prostor pro vzdělávání kariérových poradců bylo něčím, co tu chybělo. Mimořádné je i ocenění za spolupráci neziskového a akademického sektoru, protože se jedná o něco, co není vzhledem k odlišnostem obou prostředí jednoduché. Ale společná myšlenka

10 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3360.html>.

11 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3360.html>.

12 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3360.html>.

13 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3097.html>.

a sdílení vize, její přenos do reality, to bylo naplňující pro všechny, kdo se tomu věnovali. „... Prošli jsme cestu něčemu, co může inspirovat jiné ...“¹⁴ shrnuje garantka vzdělávacího programu Gabriela Málková.

Příspěvek vznikl na základě rozhovorů dostupných na webu FHS UK: <https://fhs.cuni.cz/FHS-2894.html>

Autoři

Oliver Beřko

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií
betkopp@gmail.com

Mgr. Alena Ivanova

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií
alena.ivanova@fhs.cuni.cz

Mgr. Dominik Kuna

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií
dominik.kuna@fhs.cuni.cz

Citujte

Beřko, O., Ivanova, A. & Kuna, D. (2024). Kariérové poradenství jako program celoživotního vzdělávání na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. *Kariérové poradenství v teorii a praxi*, 06(24), 15–20. Dostupné z <https://www.euroguidance.cz/publikace.html>

14 Další informace dostupné na webu: <https://fhs.cuni.cz/FHS-3097.html>.